

FİYAT İSTİKRARI

Aralık 2002

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

Sunuş Planı

- Fiyat İstikrarı Nedir ?
- Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?
- Dünyada Fiyat İstikrarı
- Merkez Bankalarının Kurumsal Tasarımlarında Ön Plana Çıkan Hususlar: Neden Bağımsız Bir Merkez Bankası?
- Türkiye'de Fiyat İstikrarı
- Bugün Enflasyonla Mücadelede Ne Yapıyoruz ?
- Önceliklerin Kabulü
- Enflasyonu Yenince Ne Olacak ?

FİYAT İSTİKRARI NEDİR ?
FİYAT İSTİKRARI OLMAZSA NE OLUR ?

Fiyat İstikrarı Nedir ?

- Fiyat istikrarı; insanların yatırım, tüketim ve tasarrufa yönelik kararlarında **dikkate almaya gerek duymadıkları ölçüde düşük** bir enflasyon oranını ifade eder.
- Bugün için **gelişmiş ülkelerde % 1 - % 3 arasındaki** enflasyon oranları düşük enflasyondur.
- Fiyat istikrarının sağlandığı ortamlar ise bu seviyelerin belli bir süre sürdürüldüğü ortamlardır.
Fiyat istikrarı sadece düşük enflasyon oranına ulaşmayı değil, o oranın sürdürülmesini de kapsar.
- Ülkemizde daha önce de çeşitli program uygulamaları ile enflasyon nispeten düşük seviyelere çekilmiş ancak devamı getirilememiş, ulaşılan seviyelerde istikrar sağlanamamıştır.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Bir toplumu tahrip etmenin en etkili yolu, o toplumun parasını tahrip etmektir.

Fiyat istikrarı sağlanamadığı zaman ekonomik açıdan:

1. Firma ve tüketiciler, yatırım ve tüketim kararlarını alırken **görelî fiyat değişimlerini kolaylıkla ayırt edemezler, gerekli ve yeterli bilgiye sahip olamazlar.** Çünkü, **istikrarlı para,** diğer bir deyişle istikrarlı fiyatlar, **iyi işleyen bir piyasa ekonomisinin temel taşıdır.**

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Fiyat istikrarı sağlanamadığı zaman ekonomik açıdan:

2. Finansal piyasaların verimli finansal aracılık yapma yeteneklerini azaltır.

Piyasadaki oyuncuların geleceği öngörememeleri ve gerekli bilgiye sahip olamamaları nedeniyle finansal aracılık sisteminin verimliliğini dolayısıyla kredi hacmini düşürür.

- Bu durumun Ülkemizdeki en önemli göstergesi, bankacılık sektörünün mali olmayan kesime verdiği toplam kredilerin GSMH'ye oranının % 18'lere kadar düşmüş olmasıdır.

Bu oran sadece 97-98 yıllarında % 25'in biraz üzerine çıkmıştır. Oysa aynı oran Avrupa Birliği ülkelerinde % 100'ün üzerindedir. Sektör kendinden beklenen ekonomiye kaynak sağlama görevini yerine getirememektedir. Vadeli piyasalar mevcut olmasına rağmen, bireylerin geleceği öngörememeleri nedeniyle uzun vadeli fiyatlama gerektiren bu piyasalarda işlem hacimleri yok denecek kadar azdır. Mali piyasalar da son derece sığ kalmıştır.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Fiyat istikrarı sağlanamadığı zaman ekonomik açıdan:

3. Yatırımcılar özellikle **uzun vadeli yatırımlarında** enflasyon nedeniyle **risk primi** talep ederler, dolayısıyla **reel faiz oranları yüksek** seyreder.

Bunun sonucunda, ekonomik büyüme oynak olur ve uzun vadede düşük kalır.

- Ülkemizde de kronik enflasyon ve bu yapının yarattığı kırılgan ortam nedeniyle uzun yıllar boyunca **kabul edilebilir oranların** ve **dünya ortalamalarının çok üzerinde reel faizler** ödenmek zorunda kalınmıştır.

Bu yüksek reel faizler, yaşadığımız pek çok krizin hem nedeni hem de sonucu haline gelmiştir. Oysa, sermayenin kullanım maliyeti olan reel faiz oranlarının makul seviyelerde olması sürdürülebilir bir büyümenin ve dünya ile sağlıklı bir bütünleşmenin ön şartıdır.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Fiyat istikrarı sağlanamadığı zaman ekonomik açıdan :

4. Enflasyonun sonucu olan yüksek reel faizler nedeniyle **uzun vadeli** kredi piyasaları gelişemez.

Enflasyon bir taraftan firmaların kredi taleplerini kısıtlarken, diğer taraftan özellikle sosyal adalet ile doğrudan ilişkili ve bir hak olan ev sahibi olmanın önkoşulu niteliğindeki piyasaların gelişmesini ve tüketicilerin uzun vadeli kredi kullanmalarını engeller.

- Ülkemizde de tasarrufların ve kredilerin vadesi son derece kısadır.

Bankalardaki toplam Türk lirası mevduatların ortalama vadesi sadece 2.3 aydır. Toplam kredilerin % 70'inden fazlasının vadesi 1 yıldan kısadır.

- Konut kredisi piyasası gelişmemiştir.

Oysa gelişmiş ülkelerde, konut kredisi piyasası ayrı bir sektör olarak gelişmiş ve örneğin ABD'de bu piyasanın büyüklüğü GSYİH'nın yüzde 60'ı civarına ulaşmıştır. Bu piyasalar, bir yandan konut sahibi olmak isteyenlerin düşük maliyetle konut edinmelerine katkı sağlarken bir yandan da finansal kuruluşların sermaye tabanlarının genişlemesine yardımcı olmaktadır.

- Tahvil ve bono stokunun hemen hemen tamamı kamuya aittir.

Bu koşullar altında özel sektör bu piyasaları kullanarak üretim için kaynak yaratamamaktadır.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

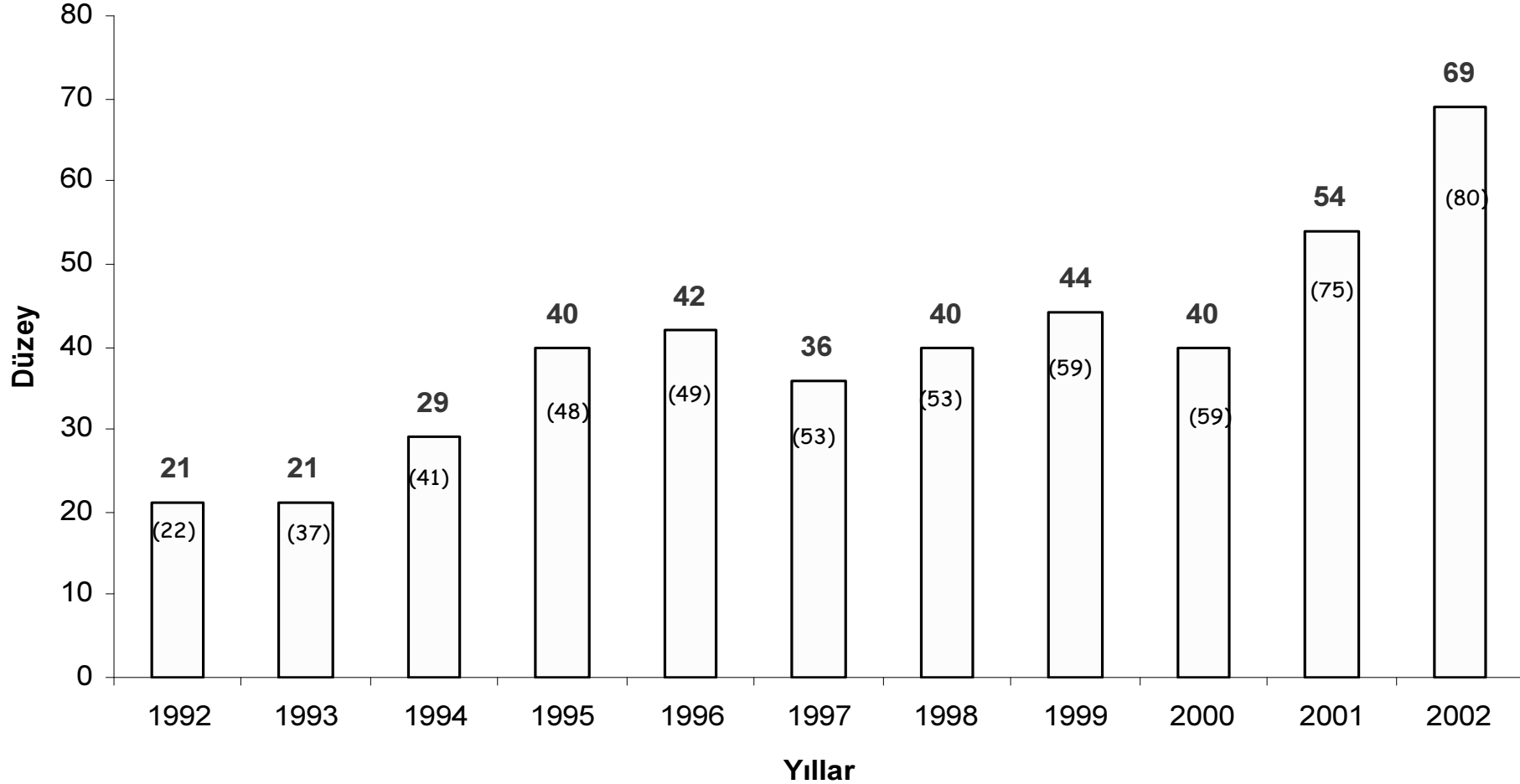
Fiyat istikrarı sağlanamadığı zaman ekonomik açıdan:

5. Enflasyon, yatırımlar üzerinde bir çeşit **vergi yüküdür.**

Yatırımcılar açısından ek bir maliyet anlamına gelen enflasyon, yatırımların dönemler itibarıyla dalgalanmasına ve büyüme oranında hareketliliğe neden olur. Buna bağlı olarak uzun vadede baktığımızda yüksek enflasyon yaşayan ülkelerde ortalama büyüme hızları düşük gerçekleşmiştir.

- Ülkemizde kronik enflasyon, ekonomik **büyüme oranlarının düşük ve istikrarsız** olmasına yol açmasının yanısıra büyümenin niteliğine de zarar vermiştir. Zaman içinde uluslararası piyasalardaki rekabet gücümüz sürekli gerilemiştir.

GLOBAL REKABET İÇİNDE TÜRKİYE NEREDE ?

Parantez içindeki rakamlar değerlendirmeye alınan toplam ülke sayısını, sütun üzerindeki ise Türkiye'nin sıralamadaki yerini göstermektedir.

Kaynak: Dünya Ekonomik Forumu, Küresel Rekabet Raporu.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Fiyat istikrarı sağlanamadığı zaman ekonomik açıdan:

6. Ekonomik birimlerin, **üretken olmayan** yabancı para, gayrimenkul gibi alanlara yönelik yatırımları artar, vadeler kısalmır.

Bu kaynaklar ekonomiye, üretken alanlara dönemezler. Bu yapı, kaynakların etkin kullanılmamasına, diğer bir deyişle ekonominin üretim potansiyelinin düşük kalmasına neden olur.

- Ülkemizde de ekonomik birimler tasarruflarını büyük oranda yabancı para ve gayrimenkul gibi **üretken olmayan** alanlara yönlendirmişlerdir.

Toplam mevduat içerisinde % 58 civarındaki yabancı para mevduatlarının payı ekonomik birimlerin yatırım kararlarındaki kendi paramız aleyhine bozulmanın göstergesidir.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Fiyat istikrarı sağlanamadığı zaman ekonomik açıdan:

7. İşgücü piyasasının verimli çalışmasını engeller.

İş arayanlar ve işverenler orta ve uzun vadede önlerini göremezler. İstikrarsız bir büyüme ortamında, çalışmak isteyenler, hele vasıfsız iseler, işlerini geç bulup erken kaybederler.

- Ülkemizde de kalıcı bir şekilde yüksek seyreden işsizlik oranları enflasyonun işgücü piyasasında yaptığı tahribatın göstergesidir.

8. Ekonominin ülke dışı sermaye piyasalarına erişimi kısıtlanır, ülke ekonomisinin kırılganlığı artar.

Enflasyon nedeniyle yaşanan belirsizlik sonucunda uzun vadeli yabancı sermayenin ülkeye üretken alanlarda kullanılmak üzere girişi azalır. Yurt dışından gelen sermayenin büyük ölçüde kısa vadeli ve spekülatif olması dış şoklara karşı ülke ekonomisinin kırılganlığını artırır.

- Ülkemizde de reel ekonomiye, diğer bir deyişle üretime yönelik yabancı sermaye girişleri son derece azdır.

Sermaye girişlerinin önemli bir kısmının kısa vadeli ve spekülatif olması nedeniyle, ekonomimiz kırılgan bir yapıdadır ve makro dengeler bir türlü sağlam bir biçimde yerine oturtulamamıştır. Son on yılda pek çok ciddi kriz yaşanmış ve ağır maliyetlere katlanılmak zorunda kalınmıştır.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Fiyat istikrarı sağlanamadığı zaman ekonomik açıdan:

9. Geçmişe endeksleme alışkanlıkları ortaya çıkar. **Enflasyon atalet kazanır.**

➤ **Ülkemizde enflasyondaki atalet.**

Uzun süre yüksek enflasyon yaşanan dönemler sonucunda ekonomik birimler böyle bir ortam içerisinde faaliyetlerini sürdürmeye yönelik alışkanlıklar geliştirmektedirler. Bu da enflasyonda bir atalet yaratmaktadır. Bu tür bir yapı ise, eski alışkanlıkların sürdürülmek istenmesi nedeni ile, enflasyonla mücadeleye yönelik ciddi ve kapsamlı politika uygulamalarına karşı bir direnç oluşturmaktadır. Uygulanmakta olan program kapsamında tüm yapılara rağmen bu direncin kırılması uzun zaman almaktadır.

➤ **Bekleyişlerin aşırı kırılabilirliği.**

Ataletin ve bekleyişlerdeki kırılabilirliğin en büyük nedenlerinden birisi, azalmasına karşın, geçmiş alışkanlıkların insanların zihinlerinde hala sürmesidir.

➤ **Ülkemizin 25-30 yıllık geçmişinde fiyat istikrarının sağlandığı bir dönem yoktur.**

Geçmiş alışkanlıkların hala sürmesinin en büyük nedeni budur. Dolayısıyla sanayicilerin, ihracatçıların, çalışanların, finans kesiminin ve sıradan insanların kısaca toplumdaki tüm kesimlerin fiyat istikrarının kendilerine ne şekilde ve ne oranda bir fayda sağlayacağı, yaşam standartlarını ne ölçüde yükselteceği konusunda yaşanmış bir tecrübeleri yoktur. Oysa, fiyat istikrarının sağlandığı ülkelerde, toplum, istikrarın tüm etkilerini günlük hayatında doğrudan hissettiği için bu istikrarın bozulmasına yol açabilecek taleplere, hangi kesimden gelirse gelsin tepki göstermekte ve fiyat istikrarına doğrudan kendileri sahip çıkmaktadır. Yani tersine bir atalet oluşmuştur.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Fiyat istikrarı sağlanamadığı zaman ekonomik açıdan:

10. Gelecekle ilgili **belirsizliği** artırır.

Yüksek enflasyon yaşanan ülkelerde ekonomik politika uygulamalarının değiştirilme olasılığının daha yüksek olması gelecekle ilgili belirsizliği artırır. Bu belirsizliğin ekonomik birimlerde yarattığı şüphecilik ise politikaların başarıları önünde bir kısıt oluşturur. Dolayısı ile bir kısır döngü ortaya çıkar.

➤ Ülkemizde de ekonomik istikrarsızlıklar, siyasi istikrarsızlıkları beraberinde getirmiştir.

Ülkemizde bütün seçimler erken seçim, ortalama seçim süresi 3 yıldır. Devamlı bir seçim ortamının yaşanması, bunun sonucu olarak ekonomi başta olmak üzere hemen her alanda kısa vadeli politika uygulamaları uzun vadeli uygulama gerektiren enflasyonla mücadele programlarının uygulanmasında engel oluşturmuştur.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Fiyat istikrarı sağlanamadığı zaman ekonomik açıdan:

11. Enflasyon, ekonomideki kaynaklar üzerinden

gerçekleştirilen bir çeşit **yolsuzluktur.**

Diğer bir deyişle, enflasyonist ortamlarda kaynak aktarımının da adil olması sağlanamaz.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Ancak fiyat istikrarı sadece **ekonomik bir çerçeve ile sınırlı değildir.**

Fiyat istikrarı sağlanamadığı takdirde;

- Toplumdaki **güven duygusu** zedelenir.

Enflasyon, insanların bugünleri ve gelecekleri ile ilgili bir belirsizlik, güvensizlik ortamı yaratır ve bu, bir toplumu tüm kesimleri ile, bireyleri ise yaşam süresinin her aşamasında tahrip eder. Fiyat istikrarının arkasında güven duygusu vardır. Bu güven duygusu, insanların kendi paralarına dolayısıyla sahip oldukları değerlere, elde ettikleri gelirlere ve nihayetinde geleceklerine güvenmeleridir.

- Enflasyon nedeniyle gelir ve servet dağılımındaki bozulmanın sonuçları en çok toplumsal alanda kendisini gösterir.

Bu koşullarda, en çok finansal açıdan kendini koruma şansı az olan sabit gelirli kesimler üzerindeki baskı artar. Ülkenin yoksullaşması artar.

➤ Ülkemizde **Yoksulluk** ve **Yoksunluk**

Ülkemizde gelir dağılımı son derece bozuktur. Dünya Bankası tanımlarında günlük gelirin 2 ABD dolarından az olması yoksulluk, 1 ABD dolarından az olması ise mutlak yoksulluk olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlara itibar edilirse, Ülkemizin yüzde 15 civarında bir kesimi, günlük 2 ABD dolarının altında gelir elde etmektedir; yani yoksuldur. Dünya Bankası'nın bir başka tanımı ise, insanların günlük hayata katılamamasını ifade eden yoksunluk tanımıdır. İnsanlarımızın, yoksulluk sınırındaki yüzde 15'i de dahil olmak üzere çok daha büyük bir kısmı günlük hayata katılamamakta, yeterli sağlık hizmetlerinden faydalanamamakta, nitelikli eğitim alamamakta, kültürel faaliyetlerde bulunamamaktadır. Ülkemizde insanların büyük bir kısmı hem yoksul hem de yoksundur.

Fiyat İstikrarı Olmazsa Ne Olur ?

Fiyat istikrarı sağlanamadığı takdirde;

- Belirsizlikten kaynaklanan **kısa vadeli** yaklaşımlar ve **ahlaki olmayan davranışlar** artar.
 - Uluslararası kalkınma göstergelerinde Türkiye, eğitimden, sağlığa, verimlilikten, vergi adaletine kadar pek çok göstergede alt sıralarda yer almaktadır. Buna karşın yolsuzluk endekslerinde ise oldukça üst sıralardadır.

Dolayısıyla, fiyat istikrarının sağlanması sadece ekonomik bir olgu

değil aynı zamanda **ahlaki bir zorunluluktur.**

DÜNYADA FİYAT İSTİKRARI

Dünyada Fiyat İstikrarı

- Dünyada zaman içinde pek çok ülkede ciddi enflasyon ve hiperenflasyon sorunları ile karşı karşıya kalındığını görmekteyiz.
- Yüksek enflasyon yaşanan dönemlerde, ülkeler enflasyonla mücadelede kararlılık göstermişlerdir.
Enflasyonla mücadele çerçevesinde pek çok görüş ortaya atılmış hatta enflasyonu engelleyici hükümlerin anayasaya birer madde olarak konulması gerektiği dahi ileri sürülmüştür.
- Sabit kur sisteminin terk edilmesi ve 1970'lerdeki petrol şokları sonrasında enflasyon, global bazda büyük bir sorun olarak dünyanın gündemine yerleşmiştir.
- Özellikle bu tarihten sonra enflasyon, merkez bankalarının sorumluluk alanına girmiş ve politika uygulamaları enflasyonu düşük seviyelere indirmek ve o seviyelerde kalmasını sağlamaya yönelik olmuştur.

Dünyada Fiyat İstikrarı

Bugün İtibarıyla;

- Tüm dünyada enflasyon hızla düşmektedir.

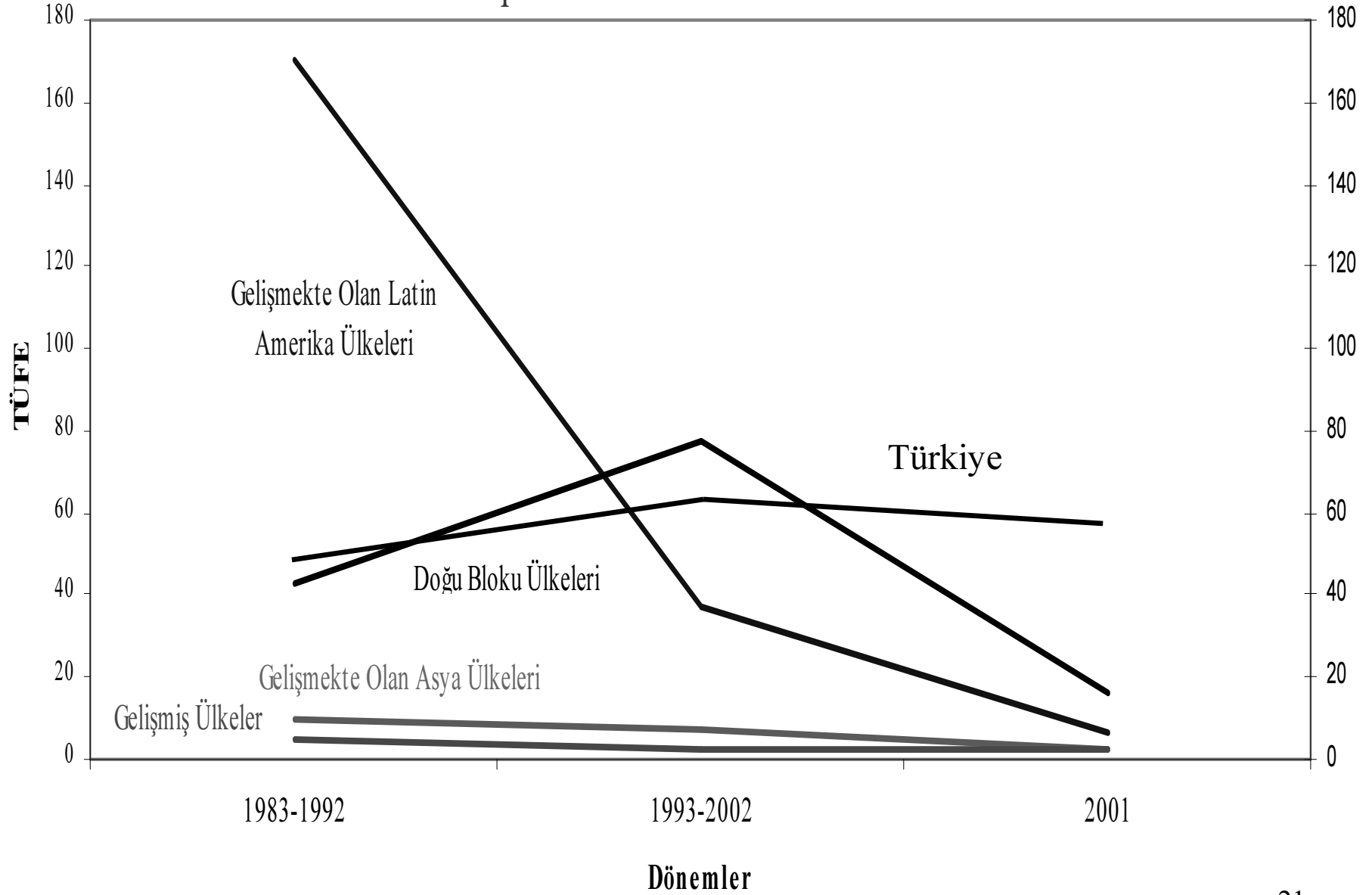
Ülke grupları itibarı ile bakıldığında, zaman içinde, enflasyonun hızla düştüğü ve oranların düşük bir seviyede birbirlerine yaklaştıkları görülmektedir.

- Oranlar son 25 yılın en düşük seviyeleridir.

- Türkiye hariç.

Ancak, dünya genelindeki bu eğilim Türkiye'de gözlemlenememektedir. Türkiye'de enflasyon belli bir platforma oturmuş ve o seviyelerde mevcudiyetini sürdürmüştür.

Ülke Grupları İtibarı ile Ortalama TÜFE Oranları

Dünyada Fiyat İstikrarı

Sonuç İtibarıyla;

- Dünyada uygulanan politikalar enflasyonla mücadelede başarılı olmuşlardır.

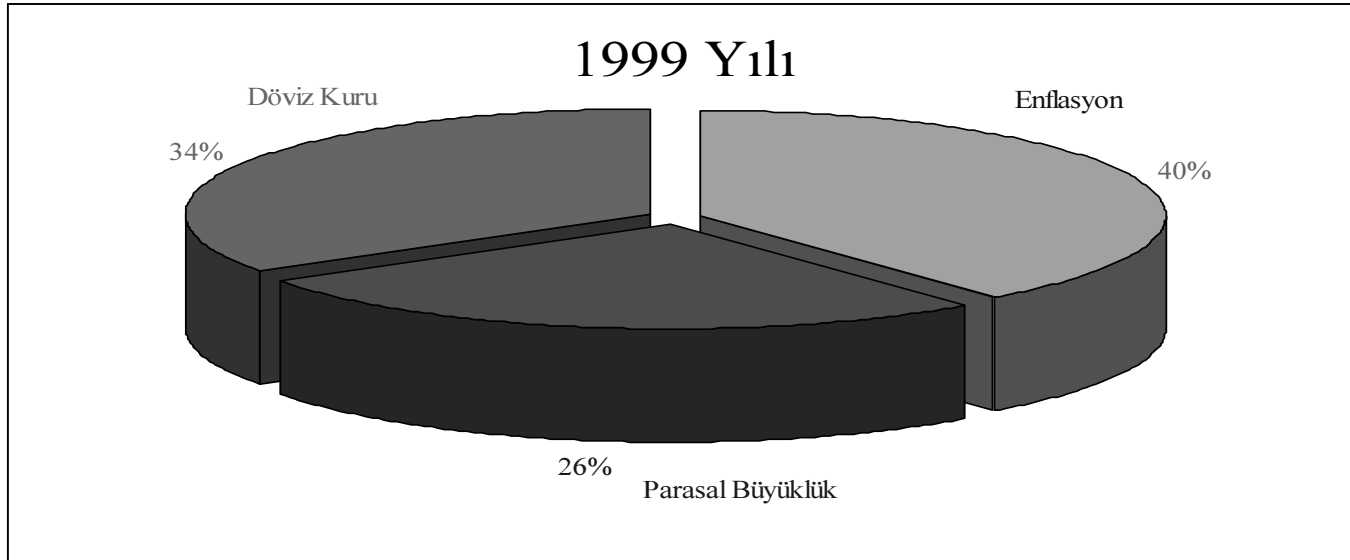
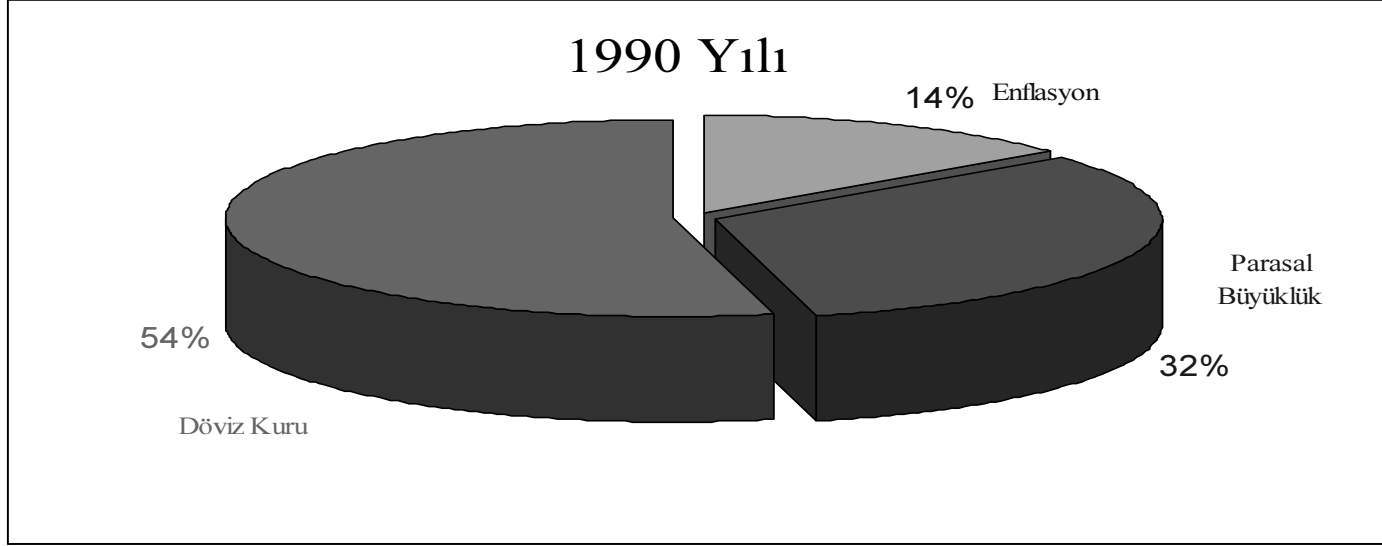
Bu süreçte bazı genel eğilimler saptamak ve ne gibi tedbirler alındığına bakmak önemlidir.

Para Politikası Tasarımları

1- Belirli Bir Hedefin Gözetilmesi

- Belli bir büyüklük; döviz kuru, parasal büyüklükler veya enflasyonun kendisi tek başına veya birlikte doğrudan hedeflenmektedir.
- Bu kapsamda, giderek daha çok sayıda ülke enflasyonun kendisini hedeflemeye yönelmektedir.
- 1990 yılında 91 ülke içinde enflasyonu açık bir biçimde hedefleyen ülke sayısı 8 iken bu sayı 1999 da 55'e yükselmiştir.

Para Politikası Çerçevesinde, 91 Ülke İçinde Enflasyon, Parasal Büyüklükler veya Döviz Kuru Hedeflemesi Yapan Ülkelerin Yüzde Payları

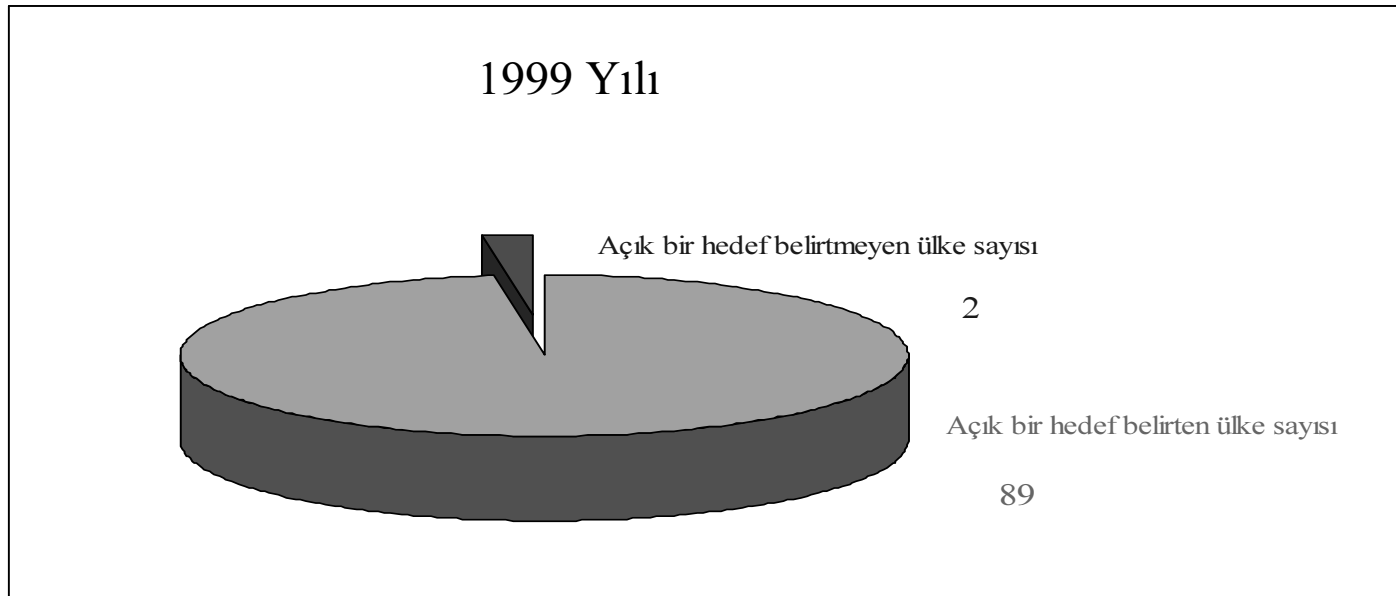
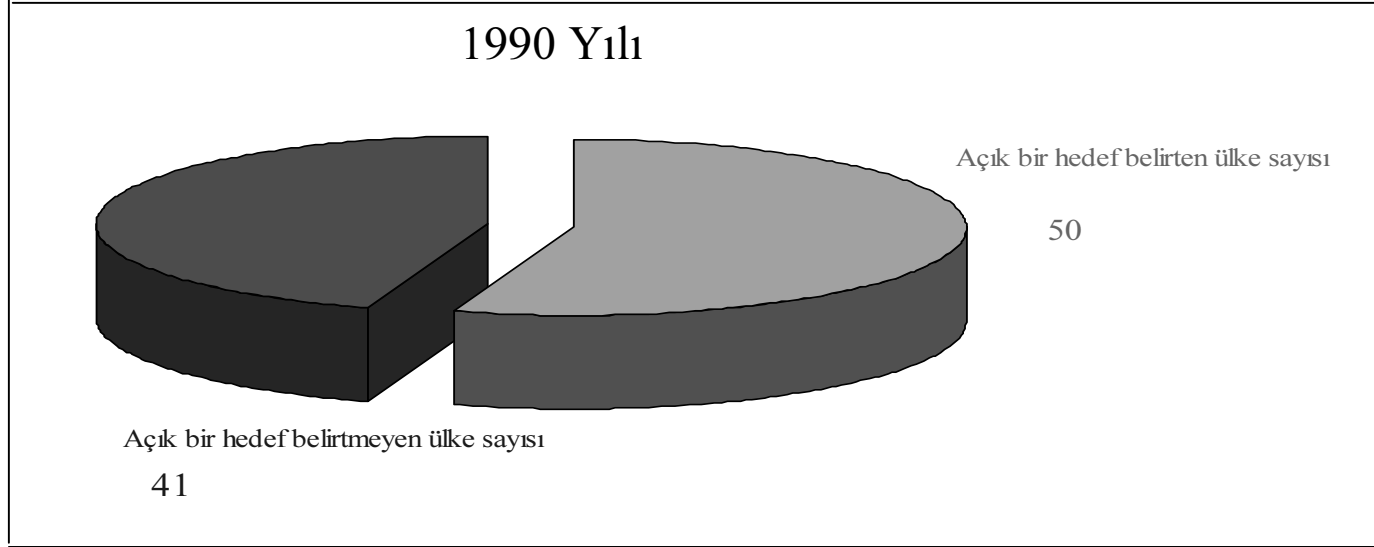

Para Politikası Tasarımları

2- Hedeflerin Kamuoyuna Açıklanması

- Hedefler açık ve net bir biçimde, bir büyüklük veya bu büyüklüğün içinde yer alacağı bir bant şeklinde, kamuoyuna duyurulmaktadır.

91 Ülke İçinde Para Politikası Uygulamasında Hedeflerini Açıkça Kamuoyuna Duyuran ve Duyurmayan Ülke Sayıları

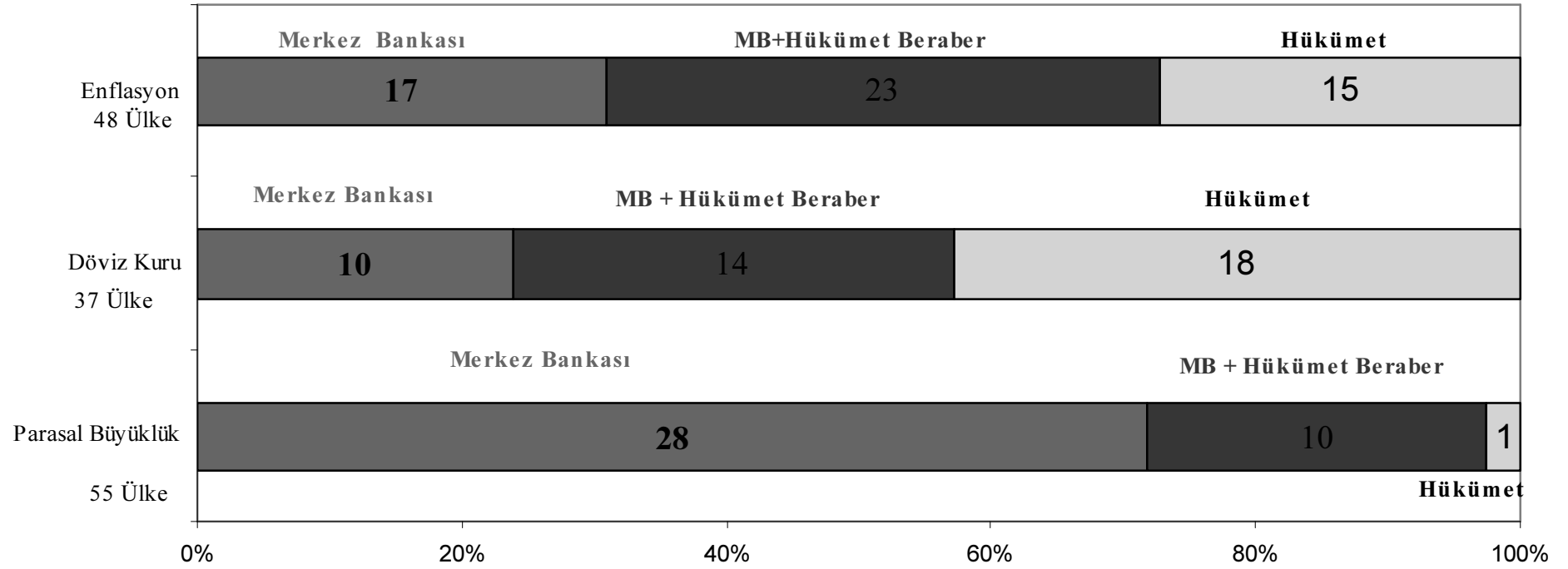
Kaynak; Bank of England web sitesi

Para Politikası Tasarımları

3- Sorumluluk Paylaşımı

- Parasal büyüklük hedeflemesinin yapıldığı ülkelerde, hedef ile ilgili sorumluluk büyük oranda merkez bankasına ait olmaktadır.
- Enflasyon hedeflemesi yapan ülkelerde ise sorumluluk, ağırlıklı olarak, hedefin, toplumun hemen hemen tüm kesimlerini doğrudan ilgilendirmesi ve kapsamının genişliği itibarı ile hükümet ile birlikte merkez bankasına aittir.

Açık Bir Biçimde Hedefleme Yapan Ülkelerde, Hedeflemeyi Kim Yapıyor ?

**MERKEZ BANKALARININ KURUMSAL
TASARIMLARINDA ÖN PLANA
ÇIKAN HUSUSLAR**

- Bağımsızlık
- Hesapverebilirlik
- Şeffaflık

Neden Bağımsız Merkez Bankası?

- Eğer fiyat istikrarı toplumun her kesiminin yararına ise, ve eğer uzun dönemde refahın ve sosyal adaletin ön şartı ise, **gündelik politik yıpranmanın uzağında** kalacak ve dikkati dağılmadan bu hedefi izleyecek bağımsız bir kurum yaratmak toplum açısından bir ihtiyaçtır.

Neden Bağımsız Merkez Bankası?

- Amacı açık ve zımni (fiyat istikrarı) olarak belirlenmiş bağımsız bir merkez bankası **siyasi iktidarların ellerindeki güçleri gelişigüzel kullanmaları önünde bir engeldir.**
- Fiyat istikrarını sağlamak ve korumak amacıyla olan merkez bankası bu amacı takip edebilmek için **yasal olarak** korunmalıdır.

Neden Bağımsız Merkez Bankası?

- Merkez bankası bağımsızlığının bir diğer getirisi, amacı belirli ve net olan bir merkez bankasının toplumda yaratacağı **güven duygusudur.**

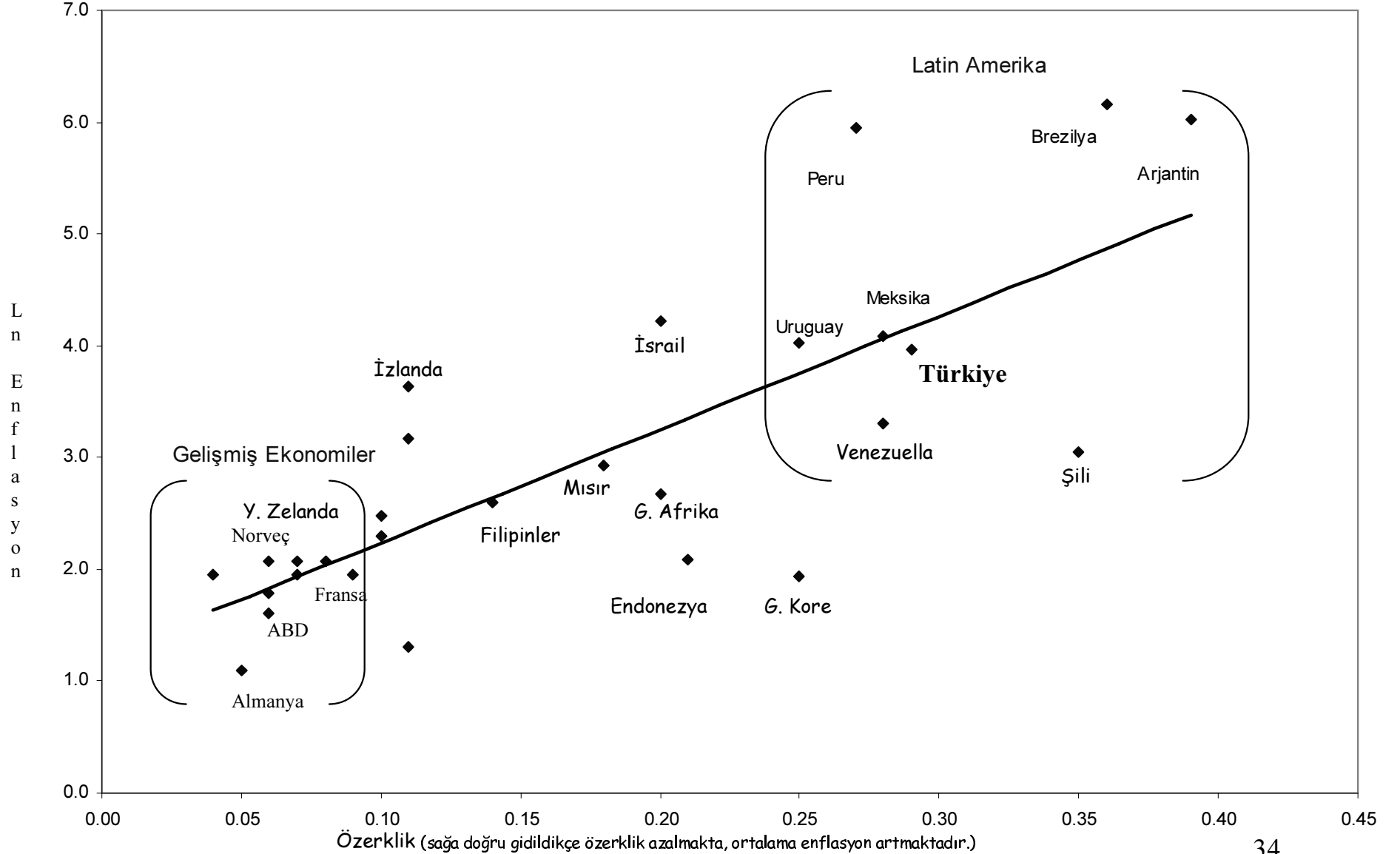
Fiyat istikrarını nihai amaç olarak belirlemiş ve gündelik politik kaygılardan uzak bağımsız bir kurum, bu amaca ulaşmada en büyük güvencedir.

- Merkez bankasına olan güven enflasyon bekleyişlerinin daha hızlı düşmesini sağlayacak, enflasyon bekleyişleri ne kadar hızlı düşerse enflasyonun kendisi de o kadar hızlı düşecektir.

Sonuç, enflasyonu düşürmenin maliyetinin daha az olmasıdır.

- Bütün dünya ekonomilerinde de görüldüğü üzere merkez bankaları ne kadar bağımsız olursa ortalama enflasyon seviyeleri o kadar düşük, enflasyon oranlarındaki hareketlilik de o kadar az olmaktadır.

ENFLASYON VE MERKEZ BANKASI BAĞIMSIZLIĞI

Bağımsızlık ne kadar geç elde edilirse, enflasyonda o kadar geç yenilebilmektedir.

Kaynaklar: Alex Cukierman; Central Bank Strategy, Credibility and Independence
World Bank; World Economic Outlook

Bağımsızlık Neleri Gerektirir ?

Hesapverebilirlik

- Bağımsızlık madalyonunun öteki yüzü **hesapverebilirlik**dir.
Demokrasilerde merkez bankasının karar alabilen bir kurum olarak ortaya çıkması, bu konumunu kullanmasından kaynaklanan bir sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla, bağımsızlık aynı zamanda topluma karşı son derece ciddi bir sorumluluk üstlenilmesi anlamına gelir. Merkez bankasının net bir hedefi varsa bağımsızlık ve hesapverebilirlik birbirlerini tamamlar.
- Bağımsız bir merkez bankası topluma ve toplumun temsilcisi sıfatıyla parlamentoya karşı bir sorumluluk taşır ve hesapverebilir olur.

Bağımsızlık Neleri Gerektirir ?

Şeffaflık

- Merkez bankalarının, hesapverebilir sıfatını taşıyabilmeleri için politikalarını oluştururken ve uygularken, aynı zamanda şeffaf olmaları gerekmektedir.
- Ekonomideki birimlere hedeflerini ve uygulamalarını en açık bir şekilde anlatmak, kısaca şeffaf olmak hesapverebilir olmanın gerektirdiği bir nitelik olmanın yanısıra merkez bankasının hedefine ulaşmada, yani ekonomideki beklentilerin kendi hedefleri ile örtüşmesini sağlamada önemli bir araçtır.

TÜRKİYE'DE FİYAT İSTİKRARI

Türkiye'de Fiyat İstikrarı

Türkiye' de Enflasyon:

Türkiye Ekonomisi yaklaşık 25 yıldır kronik bir enflasyonla yüz yüzedir.

Bu süreç boyunca, enflasyonu düşürme iddiası ile pek çok program uygulanmış, ancak dönemsel başarılar dışında, kalıcı bir iyileşme sağlanamamıştır.

Temel Nedenleri;

Dönemler itibarı ile baktığımızda 3 neden vardır.

1-Kamu açıklarının Merkez Bankası'ndan finansmanı (1970'lerin ikinci yarısı ve 1980'lerin başları)

2-Çok hızlı artan kamu açıkları ve yarattığı baskılar (1980'lerin ikinci yarısı, 90'ların başları)

3- Uyumlu para politikaları (1990'lar)

Türkiye’de Fiyat İstikrarı

Ayrıca, tüm dönem boyunca;

1- Yapısal düzenlemelerin göz ardı edilmesi.

Son otuz yıllık dönem boyunca, fiyat istikrarının temel amaç olarak benimsenmeyerek gündelik politikalara bırakıldığı ve fiyat istikrarının sağlanabilmesi için gerekli yapısal düzenlemelerin de göz ardı edildiği bir gerçektir.

2- Merkez Bankasının farklı öncelikleri gözetmesinin istenmesi, “**ama sorunu**”.

Politikaların tasarlanması ve uygulanması sürecinde, bir taraftan enflasyonun düşürülmesi istenirken bir taraftan da büyüme, istihdam, ihracat, bankacılık gibi hedeflerin öncelikli olarak gözetilmek istenmesi, hem fiyat istikrarı ile çelişen politikalar uygulanmasına neden olmakta hem de fiyat istikrarı ekonomideki otoriteler tarafından açık bir amaç olarak ortaya konularak kamuoyuna net bir sinyal verilemediği için politikalara güven oluşması önünde engel oluşturmaktadır.

Türkiye'de Fiyat İstikrarı

3- Büyüme - enflasyon ikilemi yanılığısı.

Bu yaklaşımın arkasında ise enflasyonun istihdam sorununu çözeceği ve ekonomik büyümeyi harekete geçireceği yanılığısı vardır. Erken iktisat literatürü çerçevesinde yapılan bu yorumlarda söz konusu analizlerin statik bir ortamda ve düşük enflasyona sahip ülke örnekleri çerçevesinde yapıldığı göz ardı edilmektedir. 1980'lerden sonra gelişen modeller ve uzun dönem analiz uygulamaları çerçevesinde ise enflasyon ve büyüme arasında uzun dönemde tersine bir ilişki olduğu ve sürdürülebilir bir büyüme için mutlaka düşük enflasyon oranlarında fiyat istikrarının sağlanmış olmasını gerektiği saptanmış ve genel kabul görmüştür. Ekonomi literatüründeki ampirik¹ çalışmalarda ise yüzde 10'un üzerindeki enflasyon oranlarında enflasyon ile büyüme arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Son 30 yıla baktığımızda, Ülkemizde, dönemler itibarı ile, ortalama büyüme hızlarının giderek düştüğü ve istikrarsızlaştığı görülmektedir.

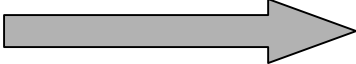
¹Brook, A. M., Karagedikli, Ö., Scrimgeour, D., Yeni Zelanda için Optimal Enflasyon Hedefi: Literatürden Dersler, Reserve Bank of New Zealand: Bulletin Vol. 65, No:3.

Türkiye'de Fiyat İstikrarı

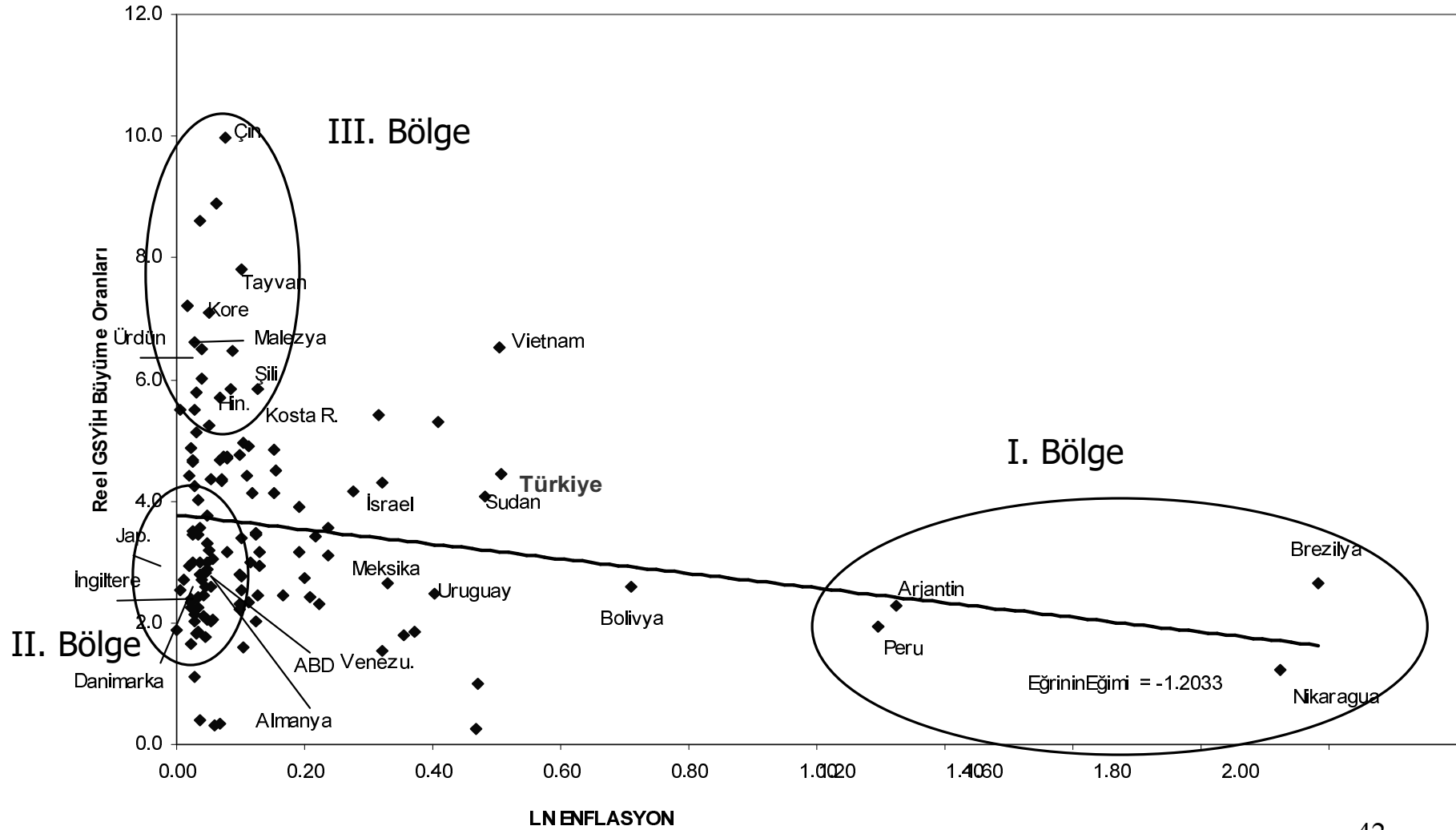
Büyüme - enflasyon ikilemi yanılığısı

	1970-1979	1980-1989	1990-2001
GSYİH Büyümesi			
- Ortalama	4.8	4.0	3.2
-Std. Sapma	3.2	3.5	5.9
Tüketici Fiyatları			
- Ortalama	24.1	49.6	74.8
-Std Sapma	15.7	26.7	21.9

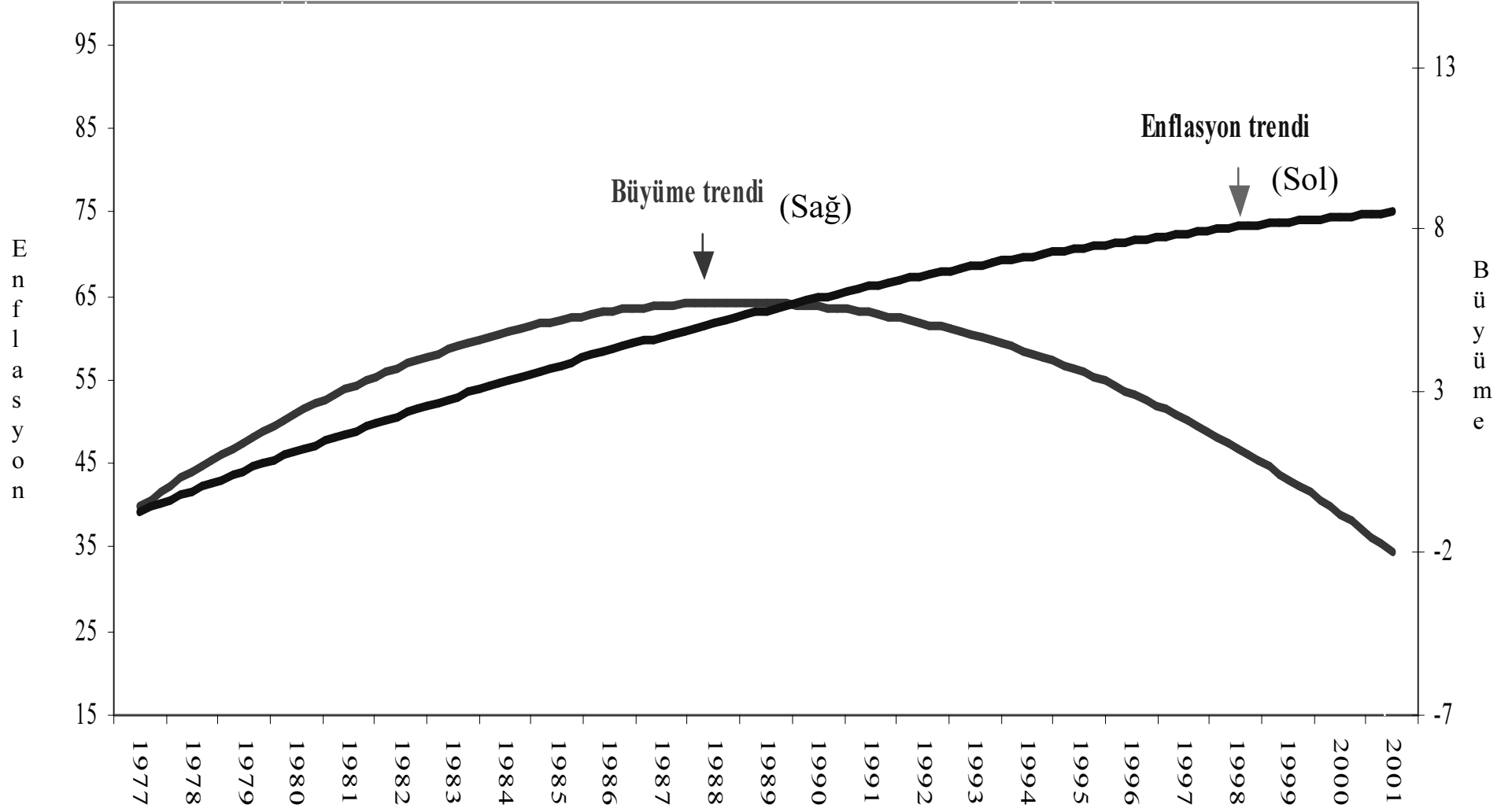
10 yıllık dönemler itibarıyla bakıldığında, 1970-79 döneminde ortalama olarak enflasyon yüzde 24, büyüme hızı yüzde 4.8 iken, 1990-2001 döneminde enflasyon yüzde 75'e çıkmış büyüme hızı ise yüzde 3.2'ye gerilemiştir. Ayrıca büyümede istikrarsızlığı gösteren dönem standart sapması da 3.2 'den yüzde 5.9'a çıkmıştır. Bu durumun en önemli nedeni yüksek enflasyon ortamıdır.

•Dünyada: Enflasyon   Büyüme Hızları

Son 20 Yılda Dünya Ekonomilerinde Ortalama Büyüme - Ortalama Enflasyon

Türkiye' de Enflasyon ve Büyüme Trendi (1977 – 2001)

Trend çizgileri, $y=a+bx+cx^2$ eğrileridir. x =yıllar,
 y =büyüme ya da enflasyon.

Yıllar

Türkiye' de de, enflasyon 1977 yılından bugüne bir yükseliş trendi sergilerken, büyüme oranları tam tersine bir düşüş trendi sergilemektedir.

BUGÜN ENFLASYONLA MÜCADELEDE NE YAPIYORUZ?

Kurumsal Tasarımda Neredeyiz?

- Bankamız, Yasası ile, olması gerektiği gibi, **tam bir araç bağımsızlığına** kavuşmuştur.
- **Fiyat istikrarını** sağlamak ve sürdürmek **temel görevi** haline gelmiştir.

Uygulamalarımız ile de bu bağımsızlığı, amacımız olan fiyat istikrarını gerçekleştirmek için sonuna kadar tereddütsüz kullanacağımız, son yaşadıklarımız çerçevesinde, herkes tarafından görülmüştür.

- **Hesapverebilirlik.**

Topluma, toplumun temsilcisi sıfatıyla Hükümete ve Meclis'e yaptığımız sunumlar ile Yasamızla elde ettiğimiz bağımsızlığımızın sonucu olan hesapverebilirlik ilkesinin gereklerini yerine getirmekteyiz.

- **Şeffaflık.**

Bankamız, yayımladığı gerek basın duyuruları gerekse para politikaları ve enflasyondaki gelişmelerin yer aldığı araştırma raporları ile hem aldığı politika kararlarının uygulamasında hem de uygulanan politikaların sonuçlarının bildirilmesinde şeffaf bir politika izlemektedir. Şeffaflık açısından Bankamız dünyadaki pek çok örneğinden daha ileridedir.

Önceliklerin Kabulü

Bugün artık aşağıdaki hususların toplumun tüm kesimlerince kabul edilmesi gerekmektedir.

Hükümetlerin temel hedefi **büyüme ve istihdam artışı.**

Merkez bankalarının hedefi **fiyat istikrarı.**

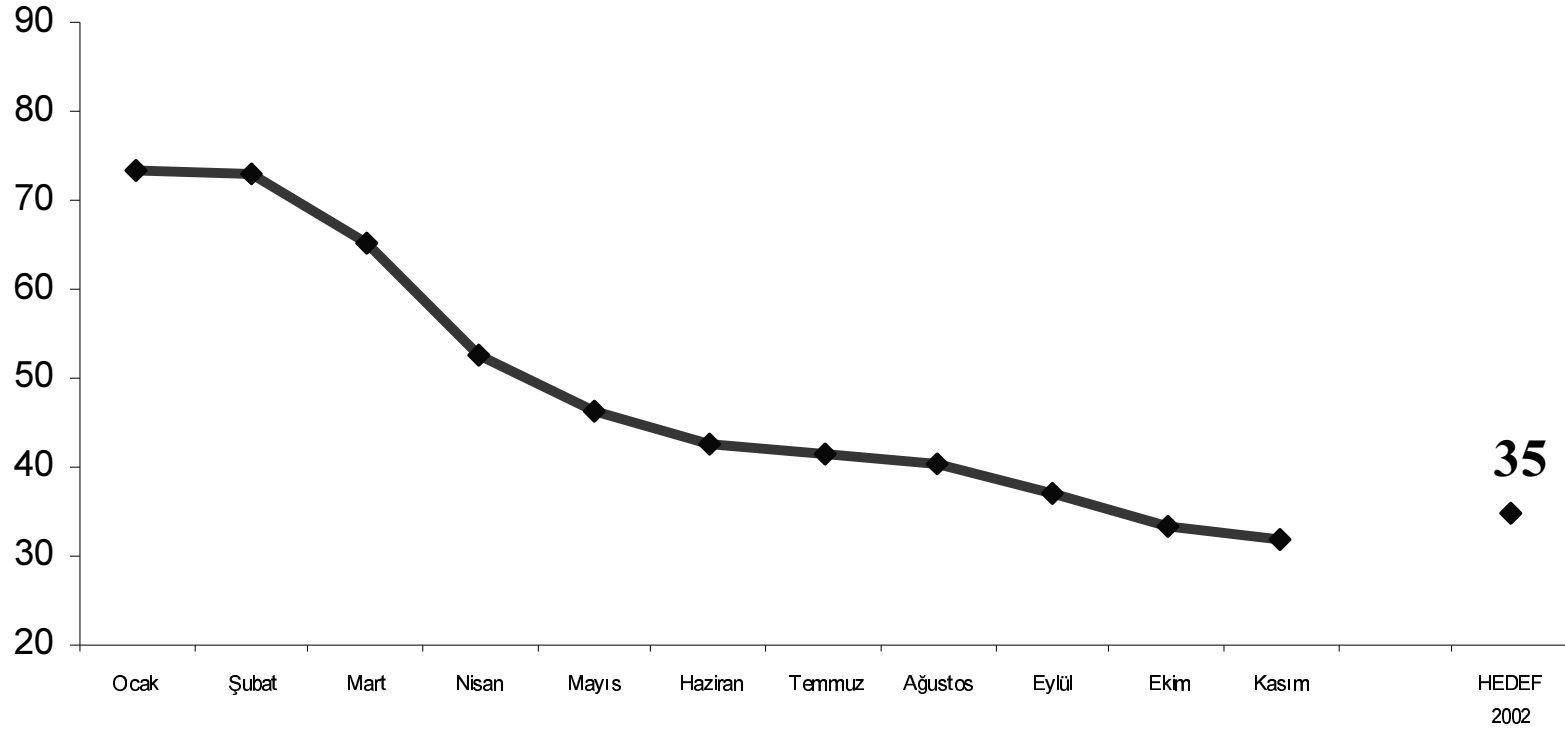
- Hükümet ve Merkez Bankası nasıl, nerede uzlaşır ?
Enflasyon hedefi Hükümet ve Merkez Bankası'nın ortak hedefidir. Merkez Bankası fiyat istikrarı ile çelişmez ise Hükümet politikalarını destekleyecektir.
- Neden?
Çünkü ancak fiyat istikrarına ulaşırsak sürdürülebilir büyümeyi sağlayabiliriz. Dolayısıyla fiyat istikrarı orta ve uzun vadede büyüme pahasına değildir.
- **Fiyat istikrarı**, ekonomik kalkınmadan, demokrasiye kadar ulaşılmak istenen tüm hedeflerin, özellikle de sürdürülebilir **büyümenin ve refahın önkoşuludur.**
- Geçmişte olduğu gibi **öncelikli hedefimizi saptırırsak** hiçbir amaca ulaşamayız. **Ne fiyat istikrarı, ne sürdürülebilir büyüme.** Böyle bir ortamda reel faizler de yüksek kalır.

Önceliklerin Kabulü

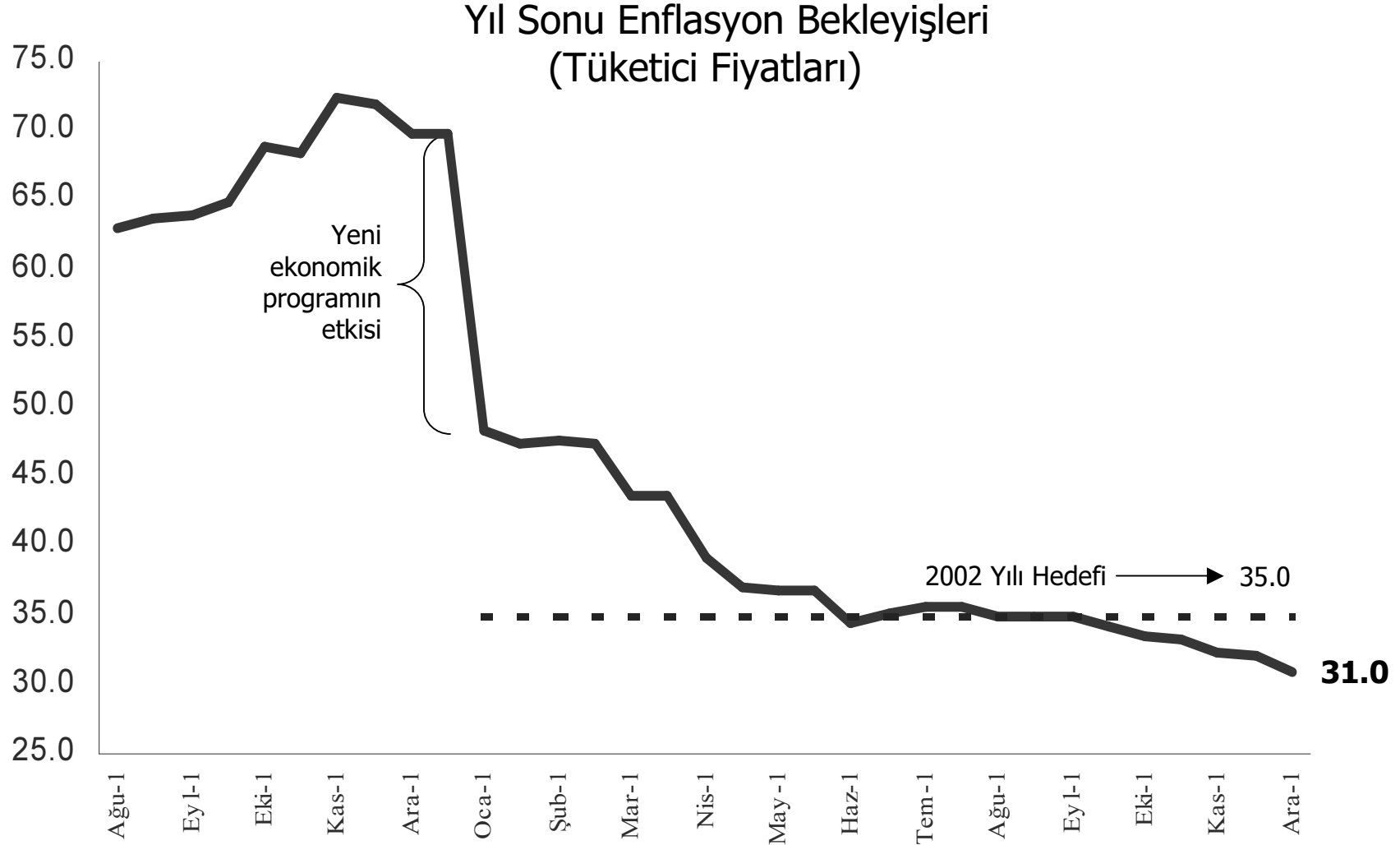
- Büyümenin temel kaynağı ekonomideki **verimlilik** artışıdır. Orta vadede sağlıklı bir büyüme yapısına kavuşmak için kamu ve özel kesimin verimliliğini artırıcı politikalara ağırlık verilmesi önem arz etmektedir.
- Fiyat istikrarı en önemli hedeftir. Sıkı maliye ve para politikaları da başından beri bu amaçla uygulanmaktadır. Halen uygulanmakta olan program dahilinde yüksek faiz dışı fazla hedefi sadece kamu maliyesinde kamu borç stoku sorununu çözmek için değil, kamu harcamalarındaki disiplin ve kontrolün göstergesi olması dolayısıyla enflasyonu düşürmek için de vardır.
- Bundan sonra fiyat istikrarının sağlanabilmesi için ihtiyacımız olan: **Toplumsal uzlaşa ve güvendir.**
 - Şu anki amacımız, ilk olarak hedeflediğimiz enflasyon oranlarına ulaşmak, üç yıllık bir vadede enflasyonu tek haneli rakamlara indirmek, sonrasında ise ulaşılan bu seviyelerde fiyatlara istikrar kazandırmaktır.
 - Bugün geldiğimiz noktada yıl sonu hedefimiz olan % 35' i tutturmak konusunda herhangi bir sıkıntımız yoktur.

Fiyat Geliřmeleri

Yıllık TÜFE ve Hedef

Enflasyon beklentileri hızla hedefe yaklaşmaktadır.

25 yıldır ilk defa kamuoyunun enflasyon beklentileri, Hükümet'in ve Merkez Bankası'nın hedeflerinin altında kalmıştır.

ENFLASYONU YENİNCE NE OLACAK ?

Enflasyonu Yenince Ne Olacak ?

Herşeyden önce fiyat istikrarının sağlandığı bir ortamda yaşamak insanlar için bir haktır.

Böyle bir ortamda;

- İnsanlar geleceğine güven duymaya başlayacaklar.
Uzun vadeli plan yapabilecekler, çalışma hayatlarının başlarında ev alabilecekler, servetlerinin değerini koruyabilecekler, birdenbire yoksullaşmayacaklar.
- Toplumdaki ekonomik ve ahlaki sorunlar en aza inecek.
Servet birikiminin kaynağı aşırı spekülatif hareketler olmayacak, insanlar yatırım ve üretimden para kazanmaya başlayacaklar.
- Vadeler uzayacak, yatırımlar artacak, yabancı sermaye girişi hızlanacak, işgücü piyasası daha sağlıklı işleyecek, rekabet gücümüz artacak.
- Belirsizlik ortadan kalkacak, reel faiz oranları düşecektir.
Üreticilerin kredi talepleri artacak, tüketiciler uzun vadeli finansman ihtiyacı gerektiren harcamalarını gerçekleştirebileceklerdir.

Enflasyonu Yenince Ne Olacak ?

- Sağlıklı bir büyüme ile birlikte vergi gelirleri artacak, yeniden yapılanan kamu kesimi ve etkin bir devlet anlayışı kamunun borçlanma ihtiyacını düşürecek ve kamunun piyasalar üzerindeki baskısı azalacak.

Sermaye piyasaları gelişecek, özel sektör bu piyasaları kullanmaya başlayacak ve finansman maliyetlerini düşürme imkanına kavuşacak.

- Vadeli döviz ve TL piyasaları daha etkin çalışacak.

Bu piyasalar dünyadaki örnekleri gibi "riskten korunma" amacına yönelecekler.

- Bankalar ve mali ajanlar asli fonksiyonlarına dönecekler.

Finansal aracılık faaliyetlerini verimli bir şekilde yerine getirmeye ve reel ekonomiyi daha etkin bir biçimde finanse etmeye başlayacaklar.

Genel Deęerlendirme

- Fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmek **vazgeçilemeyecek bir amaçtır.**
- Fiyat istikrarını nihai amaç olarak belirlemiş ve gündelik politik kaygılardan uzak **bağımsız** ve **sorumlu** bir **Merkez Bankası**, bu amaca ulaşmada **en büyük güvencedir.**
- **Fiyat istikrarı** hiçbir şey pahasına özellikle de **büyüme pahasına** değildir. Tam tersine sürdürülebilir bir büyümenin önkoşuludur.